

การคัดสรรบทเพลงและการแสดงรีไซท์ลซ์ร้องคลาสสิก
Choosing Repertoire and Performing a Classical Singing Recital

วีวรรณ โทนชัย^{1*}

Weewan Tonechai^{1*}

บทคัดย่อ

การคัดเลือกรายชื่อบทเพลงและการแสดงรีไซท์ลซ์เป็นหัวข้อสำคัญ 2 หัวข้อ ที่เกี่ยวเนื่องกันภายใต้กระบวนการเรียนการสอนการขับร้องคลาสสิก ต้องอาศัยความรู้ทางการขับร้องและความใส่ใจในการสังเกตรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบในกระบวนการเรียนการสอนบางครั้งมาจากการขาดการวางแผนร่วมกันอย่างมีระบบ ดังนั้น จึงต้องแก้ปัญหา ด้วยการนำเสนอผลงานจากการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ผ่านการวางรูปแบบการแสดงด้วยการร่วมมือกันระหว่างผู้สอน และผู้เรียน คัดสรรกลุ่มรายชื่อบทเพลงที่จะใช้ ผ่านกระบวนการในระหว่างช่วงเวลาในการเรียนการสอน ตามปกติ รวมถึง การมีบทเพลงสำรองเพื่อใช้หากมีความจำเป็นต้องปรับรายการแสดง ตลอดจนจัดการองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแสดง การร่วมมือกันวางแผนฝึกซ้อม การจัดการในวันแสดง และการประเมินผล ผู้ที่ได้อ่านบทความนี้จะได้เห็นภาพรวมของการแสดง เกิดคุณค่าแห่งการเรียนรู้และเข้าใจการขับร้องคลาสสิก

คำสำคัญ : รายชื่อเพลง, การขับร้องคลาสสิก, รีไซท์ลซ์

Article Info: Received 8 May, 2019; Received in revised form 8 July, 2019; Accepted 9 July, 2019

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล : lisaweewan@yahoo.com
Lecturer of Music Education Division, Department of Art, Music, and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Email: lisaweewan@yahoo.com

* Corresponding author

หมายเหตุ : ได้รับทุนสนับสนุนบทความจากเงินทุนพัฒนาวิชาการศิลปะไทย สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Choosing classical singing repertoire and performing a recital are the two important topics related under the process of teaching and learning classical singing, which certainly requires the knowledge in singing and the attention in observing the elements involved. Complications found at times during the process of teaching and learning could have come as a consequence of proper planning shortage. Therefore, issues occurred shall be solved by cooperative program planning between the students and the teacher in order to select the repertoire being used and prepare additional selections while engaged in the ongoing regular sessions throughout. Alongside with the related matters for organizing recital, rehearsal planning, recital-day management and the post-recital evaluation. Readers shall see the total picture of the performance, which will ensue the value of perception and understanding upon the classical singing.

Keywords: repertoire, classical singing, recital

บทนำ

การเรียนการสอนขับร้องคลาสสิก คือ การศึกษาหาความรู้ชนิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาและทุนเดิมของผู้เรียนอย่างมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่ง มาจากการขาดแนวทางในการบริหารจัดการตนเอง ได้แก่ การจัดเวลาทบทวนฝึกซ้อมไม่สม่ำเสมอ การได้รับการบ้านที่ขาดความเอาใจใส่ต่อการพัฒนาศักยภาพ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนขับร้องคลาสสิกอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง ย่อมนำมาซึ่งพัฒนาการที่ก้าวหน้าของผู้เรียน ดังที่ ดวงใจ ทิวทอง (2560) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของผู้เรียนขับร้องทุกคน คือ ต้องการพัฒนเสียงของตนให้ไพเราะหรือมีความไพเราะเพิ่มมากขึ้น และมีเทคนิคที่ก้าวหน้าด้วยความเชี่ยวชาญมากขึ้น นำไปสู่การมีความสามารถถ่ายทอดบทเพลงได้อย่างไพเราะเต็มอรรถรส ดังที่ Sandage and Hoch (2019) กล่าวว่า การแสดงรีไซท์ลแต่ละครั้งต้องเตรียมตัวตามขั้นตอนอย่างละเอียด บางครั้งสามารถกินเวลาการเตรียมงานทั้งหมดเป็นปี การฝึกซ้อมทางเทคนิคยังรวมถึงการฝึกความอดทนของผู้แสดงต่อการจัดการรายละเอียดขบย่อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมทั้งหมดของรายการแสดง โดยไม่เกิดความเครียดหรืออาการบาดเจ็บจากการฝึกเสียงร้อง

กระบวนการการเรียนการสอนขับร้องคลาสสิก แบ่งออกได้เป็นระดับต้น กลาง และสูง โดยวัดจากความเข้มข้นของรายชื่อบทเพลงที่ใช้ นับเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งที่จะต้องเลือกเพลงที่จะใช้ฝึกฝนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ที่มาจากหลายระดับความสามารถและมีเนื้อเสียงที่แตกต่างกัน มีไหวพริบนตรี และความสามารถในการใช้กลยุทธ์ที่ต่างกัน โดยการวัดผลด้วยการนำเสนอเป็นการแสดงรีไซท์ล ในบทความนี้ ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะแจกแจงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการอธิบายหัวข้ออันเป็นที่ต้องการแต่มีโอกาสน้อยที่จะได้ถูกพูดถึง นั่นคือ การคัดเลือกบทเพลงเพื่อใช้ในการแสดงรีไซท์ล ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ การวางแผนการเรียนการสอน และกระบวนการการจัดเตรียมการแสดงรีไซท์ล เพื่อให้เป็นพื้นฐานความรู้ในการที่จะนำไปขยายความใช้งาน ให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อไป ขอแบ่งหัวข้อในบทความออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. การคัดสรรบทเพลง ดังนี้
 - 1.1 บทเพลงและเนื้อเสียงมีความเหมาะสมกัน
 - 1.2 บทเพลงและผู้ร้องมีความเหมาะสมกัน

2. การวางรูปแบบการแสดง ดังนี้
 - 2.1 กลุ่มบทเพลงที่คัดสรร
 - 2.2 การจัดฉากหรือท่าทางในการแสดง
 - 2.3 การเรียบเรียงรายการแสดง
3. การวางแผนการฝึกซ้อม ดังนี้
 - 3.1 หัดใหม่
 - 3.2 ค่อย ๆ เป็น
 - 3.3 ซ้อมใหญ่
4. การจัดการส่วนประกอบต่าง ๆ ในการแสดงรีไซท์ล

ภาพ 1

ตัวอย่างการแสดงรีไซท์ลขับร้องคลาสสิก *La sera di tutto* กรุงเทพฯ

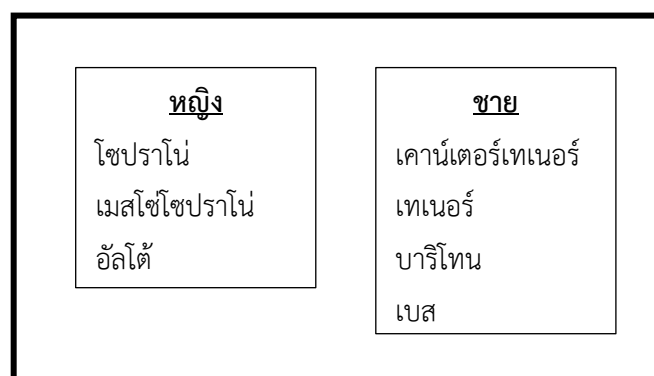
1. การคัดสรรบทเพลง

การคัดสรรรายชื่อบทเพลงเพื่อใช้ในการแสดง จะต้องผ่านกระบวนการการคัดสรรร่วมกันในระหว่างการเรียนรู้ การสอนตามปกติ ภายใต้การนำของผู้สอน โดยพิจารณาจากความเหมาะสมกับระดับเสียง เนื้อเสียง บุคลิกของผู้ร้อง บุคลิกของเพลง และความสามารถของผู้บรรเลงคลอ บทเพลงที่คัดสรรสำหรับการจัดการแสดงรีไซท์ลต้องเป็นบทเพลงที่ผู้เรียนสามารถฝึกฝนได้คล่องแคล่วพอที่จะปฏิบัติได้โดยราบรื่นตั้งแต่ต้นจนจบเพลง และควรต้องมีบทเพลงสำรองเพื่อใช้หากมีความจำเป็นต้องปรับรายการ ดังนั้น ประเด็นพิจารณาในการคัดเลือกรายชื่อบทเพลงเพื่อใช้ในการแสดงมีดังนี้

1.1 บทเพลงและเนื้อเสียงมีความเหมาะสมกัน หมายถึง บทเพลงมีท่วงทำนอง และช่วงเสียงเหมาะสมกับระดับกลุ่มเสียงและลักษณะเนื้อเสียงต่าง ๆ ของผู้ร้อง เช่น สูง กลาง ต่ำ มีสีสันทัน และมิติของเพลง ที่เหมาะสมกับเนื้อเสียงแบบต่าง ๆ เช่น เสียงหนา หรือเสียงใส โดยที่ Steane (1992) ระบุว่า กลุ่มเสียงของนักร้องคลาสสิกสามารถแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ โซปราโน (soprano) เมสโซโซปราโน (mezzosoprano) คอนทราลโต (contralto) อัลโต / เคาน์เตอร์เทเนอร์ (alto/Countertenor) เทเนอร์ (tenor) บาริโตน (baritone) เบส-บาริโตน (bass-baritone) และเบส (bass) ซึ่งในบทความนี้ ผู้เขียนขอเรียบเรียงให้เป็น 7 ประเภท เพื่อให้สะดวกต่อความเข้าใจ ดังนี้

ภาพ 2

กลุ่มเสียงของนักร้องคลาสสิก

1.1.1 ระดับเสียงของกลุ่มนักร้องหญิง แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

- 1) โซปราโน (soprano) เป็นกลุ่มเสียงสูงสุดในสามกลุ่ม มีความคมชัดของเสียงที่ถนัดไปทางกลุ่มเสียงสูง บทเพลงที่ใช้จะมีย่านเสียงของตัวโน้ต (register) ในแนวทำนองที่ถนัดอยู่ในช่วงบนของบรรทัดห้าเส้นค่อนข้างมาก
- 2) เมซโซโซปราโน (mezzosoprano) เป็นโซปราโนชนิดหนึ่ง มีเนื้อเสียงที่ทุ้มกว่า และมักจะลงเสียงกลาง และต่ำได้ถนัดกว่าโซปราโน ในขณะที่มีความคมชัดแบบโซปราโนเจืออยู่ในเนื้อเสียง บทเพลงที่ใช้จะมีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองที่ถนัดอยู่ในช่วงบนและกลางของบรรทัดห้าเส้น
- 3) อัลโต (alto) เป็นกลุ่มนักร้องหญิงเสียงต่ำที่สุดในนักร้องหญิง มีจุดเด่นอยู่ที่ความทุ้มของเนื้อเสียง มากกว่านักร้องหญิงในกลุ่มเสียงอื่น ๆ บทเพลงที่ใช้จะมีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองที่ถนัดอยู่ในช่วงกลางและล่างของบรรทัดห้าเส้น

1.1.2 ระดับเสียงของกลุ่มนักร้องชาย แบ่งเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

- 1) เคาน์เตอร์เทเนอร์ (countertenor) มีระดับเสียงและลักษณะย่านโน้ตเหมือนกับเสียงนักร้องหญิง บทเพลงที่ใช้จะมีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองที่เหมือนกับนักร้องหญิง
- 2) เทเนอร์ (tenor) เป็นกลุ่มเสียงสูงสุดของนักร้องชายที่ใช้เสียงลักษณะเป็นผู้ชายในการขับร้อง เนื้อเสียงมีความคมชัด พุ่งทะยาน บทเพลงที่ใช้มักจะมีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองอยู่ในช่วงบนของบรรทัดห้าเส้นค่อนข้างมาก
- 3) บาริโตน (baritone) เป็นกลุ่มเสียงกลางของนักร้องชาย ที่สามารถมีคุณสมบัติของทั้งความทุ้มของตัวเองและความชัดแบบเทเนอร์รวมอยู่ในเสียงเดียวกัน ในบางครั้งถึงแม้จะมีความชัดในเนื้อเสียง แต่ถ้ามีความถนัดในเสียงที่มีหัวความทุ้มหน่วงค่อนข้างมาก สามารถเรียกได้เป็นกลุ่มย่อยอีกกลุ่มหนึ่งว่า เบส-บาริโตน (bass-baritone) นักร้องชายเสียง

บาร์โตนจะใช้เพลงที่มีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองอยู่ในช่วงกลางและบนของบรรทัดห้าเส้นเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เบส-บาร์โตนจะอยู่ในช่วงกลางและลงล่างบ้าง

4) เบส (bass) เป็นกลุ่มเสียงที่ต่ำที่สุดในนักร้องชาย มีจุดเด่นอยู่ที่ความทุ้มของเนื้อเสียงที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกกลุ่ม บทเพลงที่ใช้จะมีย่านของตัวโน้ตในแนวทำนองที่ถนัดอยู่ในช่วงล่างของบรรทัดห้าเส้นเกือบทั้งสิ้น

การเริ่มคัดสรรบทเพลงสำหรับออกแสดงรีไซเคิลสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับความยากของเพลง โดยขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และความถนัดเฉพาะทางของผู้ที่จะร้องบทเพลงนั้น ๆ ควรเริ่มด้วยการคัดสรรบทเพลงที่มีช่วงเสียงตัวโน้ตในแนวทำนองที่กว้างประมาณคู่แปดหรือใกล้เคียงได้ ในกรณีที่ภาพรวมเหมาะสำหรับน้ำเสียงของผู้ร้อง และควรมีช่วงความถี่ของตัวโน้ตในแนวทำนองที่พอเหมาะพอดีกับระดับเสียงด้วย

ภาพ 3

ตัวอย่างรายการแสดงรีไซเคิลขับร้องคลาสสิก *La sera qualcosa* กรุงเทพฯ

La sera qualcosa A Vocal Recital Friday 17th August 2018 1930hrs. Thai – German Cultural Foundation Sathorn รายการแสดง Tornami a vagheggiar from the Opera "Alcina" music : George Frederic Handel (1685-1759) libretto : Ricardo Broschi (1698-1756) Angelica Punnahitanon, soprano Mintra Thuntaweche, piano Nel cor più non mi sento from the Opera "L'amor contrastato" music & libretto : Giovanni Paisiello (1740-1816) Chonlaphat Sestasittikul, soprano Pitchapa Innuphat, piano Deh vieni alla finestra from the Opera "Don Giovanni" music : Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) libretto : Lorenzo da Ponte (1749-1838) Thawathit Kamlungying, baritone Saya Thuntaweche, piano Ah, non vorrei... La ci darem la mano from the Opera "Don Giovanni" music : Wolfgang Amadeus Mozart libretto : Lorenzo da Ponte	Chaninat Sirisawath, soprano Thawathit Kamlungying, baritone Saya Thuntaweche, piano Du bist die Ruh, D. 776 Op. 59 music : Franz Schubert (1797-1828) text : Friedrich Rückert (1788-1866) Chonlaphat Sestasittikul, soprano Mintra Thuntaweche, piano Hirschlein ging im Wald spazieren music : Peter Cornelius (1824-1874) text : anonymous Thanapon Sridarakul, tenor Mintra Thuntaweche, piano Phänomen, Op. 61 No. 3 from Vier Duette music : Johannes Brahms (1833-1897) text : Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) Angelica Punnahitanon, soprano Thanapon Sridarakul, tenor Mintra Thuntaweche, piano Morgen, Op. 27 music : Richard Strauss (1864-1949) text : John Henry Mackay (1864-1933) Angelica Punnahitanon, soprano Thaweewat Ingkathanachai, violin Mintra Thuntaweche, piano
--	--

ภาพ 3 (ต่อ)

ตัวอย่างรายการแสดงรีไซท์ลัทธิคลาสสิก *La sera qualcosa* กรุงเทพฯ

Ah! mes amis from the Opera "La fille du Régiment" music : Gaetano Donizetti (1797-1848) libretto : Jean Francois Bayard (1796-1853) Pathorn Swasdisuk, tenor Morakot Cherdchoo-ngarm, piano ◇ ◇ ◇ Intermission ◇ ◇ ◇ Tomami a dir che m'ami from the Opera "Don Pasquale" music : Gaetano Donizetti libretto : Giovanni Ruffini (1807-1881) Chonlaphat Sestasittikul, soprano Pathorn Swasdisuk, tenor Saya Thuntaweche, piano It was a lover and his lass music : Roger Quilter (1877-1953) text : William Shakespeare (1564-1616) Chaninat Sirisawath, soprano Morakot Cherdchoo-ngarm, piano El mirar de la maja music : Enrique Granados (1867-1916) text : Fernando Periquet (1873-1940) La mi sola, Laureola music : Fernando Obradors (1897-1945) text : Juan Ponce (b.ca. 1480)	Del cabello más sutil music : Fernando Obradors text : anonymous folksong Pathorn Swasdisuk, tenor Morakot Cherdchoo-ngarm, piano Green finch and Linnet Bird from the Musical "Sweeney Todd : The Demon Barber of Fleet Street" music : Stephen Sondheim (1930-) libretto : Hugh Wheeler (1912-1987) Angelica Punnahitanon, soprano Morakot Cherdchoo-ngarm, piano Nok Kamin music : Kru Payong Mukda (1926-2010) text : anonymous folksong Chaninat Sirisawath, soprano Nonthiwat Saisui, traditional flute Sitaporn Yupanondh, piano Quando, quando music : Tony Renis (1938-) lyrics : Ervin Drake (1919-2015) arr. by Puwarit Banyat (2000-) Angelica Punnahitanon, soprano Pathorn Swasdisuk, tenor Puwarit Banyat, piano ◇ ◇ ◇ ◇ ◇ ◇ ◇ ◇ ◇ ◇
--	--

ภาพบทเพลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายการแสดงของตัวอย่างบทเพลง Du bist die Ruh เพื่อแสดงแนวคิดเบื้องต้นที่ใช้ในการคัดสรรเพลง ดังนี้

ภาพ 4

ตัวอย่างโน้ตเพลง Du bist die Ruh จาก “Schubert Album Band, I Soprano der Tenor,” โดย Friedlaender (1928)

ข้อความในข้อ 1.1 ที่กล่าวว่า บทเพลงและเนื้อเสียงมีความเหมาะสมกัน ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องทราบก่อนว่า บทเพลงนั้นมีช่วงกว้างของเสียง (range) เท่าใด เหมาะกับย่านเสียง (register) ของผู้ร้องหรือไม่ ผู้เขียนจึงขอเสนอแผนภูมิเพื่อระบุการนับช่วงกว้างของเสียงในแนวทำนองของบทเพลง Du bist die Ruh ดังนี้

Eb	F	G	Ab	Bb	C	D	Eb	F	G	Ab
///	////	/////	/////	/////	/////	/////	/////	/////	///	///
		///	/////	/////	/////	/////	/////	/		
			/////	/////	/////	/////	/////			
			///	/////	/////	///	/////			
				/////	/////		///			
				/////	/////					
				/////	///					
				///						

ปรากฏรายละเอียดจำนวนตัวโน้ตในแต่ละระดับเสียงของบทเพลง Du bist die Ruh ดังนี้

Eb	F	G	Ab	Bb	C	D	Eb	F	G	Ab
3	4	8	18	38	34	18	22	6	2	2

บทเพลง Du bist die Ruh ถึงแม้จะมีช่วงเสียงกว้าง ตั้งแต่โน้ต Eb ด้านล่าง (ตามเครื่องหมายครุซ์) ถึงโน้ต Ab บน (ตามเครื่องหมายดาวสี่แฉก) ถือว่ายังเป็นบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนร้องเสียงโซปราโน เนื่องจากมีทำนองอยู่ภายในช่วงบนของบรรทัดห้าเส้นเป็นส่วนใหญ่ตามที่ปรากฏในภาพ ยกเว้นบริเวณช่วงล่างของบรรทัดห้าเส้นเท่าที่อยู่ในกรอบที่ครอบไว้ในบางช่วงของเพลงเท่านั้น

1.2 บทเพลงและผู้ร้องมีความเหมาะสมกัน หมายถึง มีลักษณะเด่นร่วมกัน ทั้งทางด้านสัมผัสดนตรีอันเป็นหัวใจพิเศษเฉพาะตัว ด้านการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง ตลอดจนความคล่องในการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลง ถือเป็นการฝึกดัดศักยภาพในตัวตนของผู้ร้องด้วยการได้ศึกษาและฝึกฝนบทเพลง จากมุมมองต่าง ๆ ได้วิเคราะห์จนเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติ ถ่ายทอดความไพเราะของบทเพลงได้ดี ผู้ร้องมีความสามารถในการจำแนกข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสัททักซ์ในแง่มุมมองต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบ ในระดับต้นและกลาง จะเป็นการศึกษาและฝึกฝนบทเพลงพื้นฐานต่าง ๆ จากตำราและโน้ตเพลงที่ต้องใช้ความเชื่อมโยงเบื้องต้น ดังเช่น การอ่านโน้ตในบันไดเสียงที่สามารถคะแนนทางเดินทำนองได้สะดวก หรือการวิเคราะห์บทเพลงที่สามารถระบุที่มาที่เข้าใจได้โดยง่าย และเมื่อสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและเห็นพัฒนาการที่ดีขึ้น จึงจะยกระดับการเรียนการสอนให้สูงขึ้นต่อไป

2. การวางรูปแบบการแสดง

กลุ่มบทเพลงที่คัดสรรเพื่อนำมาใช้ในการแสดงรีไซเคิลจะมาจากกลุ่มบทเพลงคลาสสิก ได้แก่ บทเพลงศิลปะ และบทเพลงที่มาจากอุปรากรเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีบทเพลงประเภทอื่น ๆ เพิ่มเข้ามา เช่น บทเพลงที่มาจากกลุ่มละครเพลง บทเพลงแจ๊ส บทเพลงชาติพันธุ์หรือพื้นเมือง หรือบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ตามสมควร บทเพลงกลุ่มต่าง ๆ นี้ล้วนมีความเป็นไปได้ในการถูกบรรจุเข้าไปในรายการทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โดยใช้คุณสมบัติการเลือกบทเพลงเดียวกับกลุ่มบทเพลงหลัก ได้แก่ ความมีเนื้อเสียงที่เหมาะสม มีบุคลิกและความสามารถโดยรวมเหมาะสมกัน บทเพลงที่มาจากอุปรากร มีความสำคัญต่อการจำแนกลักษณะเสียงของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม บทเพลงศิลปะมีความสำคัญต่อการขัดเกลาสำเนียง เพื่อช่วยนำทางไปสู่พัฒนาการที่เหมาะสมตามเวลา บางครั้งผู้เรียนจะได้รับการบ้านที่เป็นบทเพลงจากทีละกลุ่ม หรือทั้งสองกลุ่ม และเมื่อถึงช่วงการเตรียมจัดการแสดง ผู้สอนและผู้เรียนจะช่วยกันคัดสรรกลุ่มรายชื่อบทเพลงร่วมกัน และผู้สอนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจหลักในท้ายที่สุด

การจัดฉากหรือท่าทางในการแสดงรีไซเคิล โดยปกติมาตรฐานสากลคือเป็นการยืนขับร้องไปตามปกติ และสามารถมีการแสดงย่อยเฉพาะฉาก ซึ่งเคลื่อนไหวไปมาบนเวที และมีการแสดงสีหน้าท่าทางที่สอดคล้องกับบทเพลง หรือบางครั้งสามารถเป็นการแสดงเต็มรูปแบบ อันประกอบด้วยชุด ฉาก อุปกรณ์ แสงเสียง ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับขนาดและเงื่อนไขร่วมอื่น ๆ ของแต่ละโครงการที่จัดขึ้น เช่น ระยะเวลาในการเตรียมงาน คุณสมบัติของผู้ร่วมงาน งบประมาณ หรือโจทย์ที่ได้รับจากผู้ริเริ่มแต่ละโครงการ ฯลฯ

การเรียงลำดับรายการแสดงสามารถจัดการโดยเรียงตามยุคปี หรือตามกลุ่มภาษา กลุ่มลักษณะเพลง ฯลฯ การจัดเรียงตามยุคปี หมายถึง การจัดเรียงกลุ่มเพลงที่ใช้ในการแสดงโดยเทียบเคียงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในศิลปะและวัฒนธรรม เรียงลำดับยุคเวลาหลัก ๆ ได้แก่ ยุคโบราณ ยุคแรกเริ่ม ยุคกลาง ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ยุคบาโรก ยุคคลาสสิก ยุคโรแมนติก และยุคร่วมสมัย เพลงที่ใช้ในรายการแสดงเป็นเพลงที่อยู่ในสายทางการเรียนการสอนขับร้องคลาสสิกเป็นหลัก ส่วนกลุ่มบทเพลงอื่น ๆ อันได้แก่กลุ่มบทเพลงจากละครเพลง บทเพลงแจ๊ส หรือบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ รวมถึงกรณีเพลงพื้นบ้าน หรือเพลงชาติพันธุ์บางกลุ่ม สามารถบรรจุอยู่ในรายการแสดงได้ ตามความเหมาะสม

3. การวางแผนฝึกซ้อม

ภาพ 5

ตัวอย่างการซ้อมรีไซเคิลขับร้องคลาสสิก CU Artmusicfest กรุงเทพฯ

เงื่อนไขที่สำคัญส่วนหนึ่งของการฝึกซ้อม คือ การรู้จักกำกับตนเอง นักร้องควรจัดกระบวนการแบบของการฝึกอย่างมีขั้นตอนและมีระเบียบวิธีอย่างมีแบบแผน เพราะจะต้องฝึกอย่างระมัดระวัง ควรจัดประมวลแบบฝึกเสียงของตนเองโดยเลือกแบบฝึกที่เหมาะสมกับเสียง เสริมสร้างพัฒนาการ แก้ไขจัดบกพร่องได้ มีความพอดี และฝึกได้อย่างราบรื่น รวมทั้งฝึกตนเองให้สามารถตอบคำถามที่เกิดขึ้นได้เองอย่างมั่นใจ (ดวงใจ ทิวทอง, 2560)

ความสำเร็จของการแสดงรีไซเคิลเกิดจากการซ้อมที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมมือกันออกแบบการซ้อมและนำไปทดลองปฏิบัติ จากนั้นสังเกตผลที่ได้และการประเมินความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จริง การวางแผนฝึกซ้อมร่วมกันจะช่วยนำพากระบวนการเรียนการสอนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ สมควรใช้กับผู้สอนและผู้เรียนทุกระดับการศึกษาและทุกระดับความสามารถ

ระบบการเรียนการสอนของผู้เขียน ขอนำเสนอลักษณะการวางแผนฝึกซ้อมร่วมกัน โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอนเรียงลำดับความเข้มข้น ดังนี้

3.1 ทัดใหม่ หมายถึง การเริ่มจากศูนย์หรือใกล้เคียงกับศูนย์ ทั้งความเป็นศูนย์เชิงของความเป็นใหม่ต่อบทเพลงหรือความเป็นศูนย์ต่อการรู้จักการจัดวางระบบการฝึกซ้อม ต้องอาศัยความอดทนและความช่างสังเกตอย่างยิ่ง ด้วยการให้หีสตินาบทเพลงที่จะใช้กลับไปทำการบ้านก่อน แล้วจึงนำมาสู่การฝึกในระดับอ่านโน้ตทำนองเพลงโดยไม่หยุดแวะ จนกว่าหีสติจะสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว จึงจะนำเข้าสู่การศึกษาและฝึกฝนในขั้นตอนต่อไป

กรณีที่ผู้เรียนมีความใหม่ต่อบทเพลงแต่มีทักษะการอ่านโน้ต ผู้สอนจะให้อ่านโน้ตแนวทำนองเพลงโดยไม่หยุดแวะ อย่างน้อย 2-3 รอบ (ถ้าเพลงยาวจึงจะแบ่งอ่านทีละท่อน) เพื่อให้ฝึกแยกโสตประสาทระหว่างการอ่านโน้ตให้ถูกอย่างต่อเนื่อง กับการสังเกตข้อผิดพลาดระหว่างทาง มีดินสอเป็นตัวช่วย เตรียมไว้สำหรับวาดวงกลมรอบจุดที่ผิด เพื่อกลับมาทบทวนเมื่อเสร็จสิ้นการร้องรอบในแต่ละรอบ พร้อมทั้งสอนให้ฝึกสร้างรูปประโยคเพลงด้วยการฝึกท่องจำจุดแวะหายใจ

3.2 ค่อย ๆ เป็น เมื่อผู้เรียนสามารถขับร้องแนวทำนองได้คล่องขึ้นแล้ว ผู้สอนจะฝึกให้อ่านเนื้อร้องโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ อ่านตรงตัวตามลักษณะเสียงของเจ้าของภาษา อ่านตรงตัวตามลักษณะแผนผังท่อนทำนอง และร้องอย่างสมบูรณ์ตามปกติ หมายถึงการนำทักษะความคล่องของการอ่านโน้ตและการอ่านเนื้อมารวมกัน ผู้สอนยังสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อให้เห็นว่า ผู้ร้องมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในลักษณะของความกลมกลืน สามารถขับร้องบทเพลงได้อย่างไพเราะราบรื่นขึ้น เริ่มเห็นแนวทางการตีความเพลงจากทั้งทางด้านดนตรีและเนื้อเพลง สามารถจำจุดปฏิบัติสำคัญต่าง ๆ ในบทเพลงได้ดี

คำกล่าวของ Emmons and Sonntag (1979) กล่าวถึง นักดนตรีที่ดีว่า จะต้องมีความรักดีต่อนักร้องในสตูดิโอและในการแสดง และเตรียมตัวเองเพื่อรับมือกับอุบัติเหตุทางดนตรีใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น นักดนตรีในที่นี้จึงหมายถึงนักเปียโนผู้บรรเลงคลอ (accompanist) หลังจากที่ซ้อมกับผู้สอนมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ผู้สอนสามารถเริ่มให้ซ้อมกับนักเปียโนผู้บรรเลงคลอ การร่วมซ้อมครั้งแรกกับนักเปียโนถือเป็นการปรับตัวเข้าหากัน สังเกตลักษณะการบรรเลงที่ครบถ้วนชัดเจนของกันและกัน ปรับแต่งเฉพาะจุดในระหว่างบทเพลงตามสมควร การนัดซ้อมครั้งที่สองจะเป็นการเก็บรายละเอียดเพิ่มเติมจากครั้งแรกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการฝึกทำงานร่วมกันได้ดีและสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น ผู้ร้องควรได้ซ้อมร่วมกับนักเปียโนไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งก่อนการนัดซ้อมใหญ่

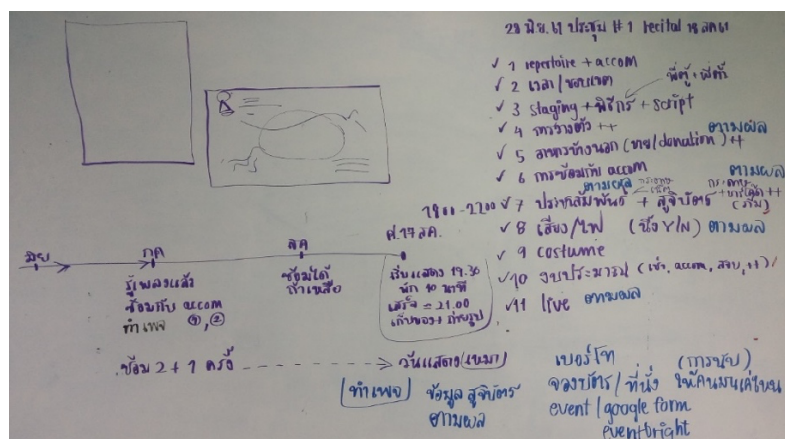
3.3 ซ้อมใหญ่ มีความสำคัญต่อระบบการจัดวางความคิดของผู้ที่จะทำการแสดง ถือเป็นโอกาสที่จะได้ตั้งสมาธิทบทวนภาพรวมของการแสดงร่วมกัน ผ่านการซ้อมในลักษณะต่อเนื่องไม่หยุดแวะ (runthrough) ตั้งแต่ต้นจนจบรายการแสดง ในการซ้อมควรมีลักษณะการดำเนินรายการตามขั้นตอนเหมือนจริง มีรายละเอียดหลัก ๆ เหมือนจริง เช่น ช่วงพิธีกรดำเนินรายการ ช่วงตัดเข้าสู่รายการ ช่วงเปลี่ยนช่วงเพลง การทอลองสวมรองเท้าคู่ที่จะใช้ในวันแสดง การใช้อุปกรณ์ประกอบฉากในการแสดง ฯลฯ เป็นต้น ควรได้ซ้อมในสถานที่จริงก่อนวันแสดงจริงอย่างน้อย 1 ครั้ง ในกรณีสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำการซ้อมใหญ่ได้ตามเงื่อนไขดังกล่าว ควรแก้ปัญหาด้วยการใช้สถานที่ซ้อมสำรอง และซ้อมตามลำดับรายการแสดงอย่างต่อเนื่องไม่หยุดแวะเช่นเดิม

4. การจัดการส่วนประกอบต่าง ๆ ในการแสดงรีไซท์ล

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างองค์ประกอบในการแสดงและการจัดหา ตลอดจนการวางลำดับเวลา ด้วยภาพถ่ายจากการประชุมเตรียมงานรีไซท์ล จากภาพ 6 ข้อมูลที่ระบุลำดับข้อ 1-11 หมายถึง องค์ประกอบในการแสดงและการจัดหา ส่วนข้อมูลทางด้านซ้ายล่างของภาพ หมายถึงการระบุลำดับเวลาโดยคร่าว (timeline) ขององค์ประกอบส่วนที่ต้องการช่วงเวลาในการลงมือปฏิบัติ

ภาพ 6

ตัวอย่างการประชุมเตรียมการแสดงรีไซท์ลขับร้องคลาสสิก

ข้อมูลจากภาพ 6 นำมาอธิบายองค์ประกอบในการแสดงและการจัดหาตามข้อมูลที่ระบุลำดับได้ดังนี้

1. repertoire + accom (รายชื่อเพลงและผู้บรรเลงคลอ) หมายถึง การคัดสรรบทเพลงเพื่อใส่ในรายการแสดง และการเรียนเชิญนักเปียโนเพื่อมาบรรเลงคลอ
2. เวลาและขอบเขต หมายถึง การเรียงลำดับและกำหนดช่วงเวลาให้กับการจัดการแต่ละส่วนของงาน ผู้สอนจะเป็นผู้วางโครงร่างในข้อนี้และนำมาเสนอในที่ประชุม เพื่อให้ศิลปินมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. stage + พิธีกร + script หมายถึง การเตรียมการนำเสนอการแสดงในวันแสดงจริง ในส่วนของการออกแบบลักษณะองค์ประกอบต่าง ๆ บนเวที รวมถึงการเตรียมพิธีกรและบทพูดดำเนินรายการ
4. การวางตัว หมายถึง ลักษณะมารยาทพื้นฐานที่พึงประพฤติในระหว่างที่อยู่ ณ หอแสดง ทั้งการวางตัวบนเวทีและการวางตัวเมื่ออยู่ด้านล่างหรือหลังเวที
5. อาหารด้านนอก การขาย และ / หรือ Donation (การบริจาค) หมายถึง การมีอาหารว่างและเครื่องดื่มไว้บริการแก่ผู้ชมและผู้แสดง โดยผู้สอนและนิสิตช่วยกันจัดการหา และได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองของนิสิต ตลอดจนผู้สนับสนุนท่านอื่น ๆ สามารถจัดการให้เป็นได้ทั้งการจำหน่ายในราคาย่อมเยาหรือการตั้งกล่องรับบริจาคตามศรัทธา รายได้จากส่วนนี้จะนำไปใช้กับค่าใช้จ่ายปลีกย่อย เช่น ค่าทิป หรือเก็บรวมไว้เพื่อใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป
6. การซ้อมกับ Accom (ผู้บรรเลงคลอ) หมายถึง การนัดซ้อมกับนักเปียโน หลังจากที่นิสิตได้ฝึกฝนบทเพลงนั้น ๆ กับผู้สอนมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง มีระดับการรู้จักบทเพลงค่อนข้างปานกลางถึงดี
7. ประชาสัมพันธ์ + สุจิตร์ หมายถึง การดำเนินการกระจายข่าวการแสดง ผ่านการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่ต้องมีงบประมาณและที่ปราศจากค่าใช้จ่าย การเตรียมข้อมูลประชาสัมพันธ์ต้องมีจุดสนใจ ให้ข้อมูลที่กระชับและกลมกลืน สอดคล้องกับสุจิตร์และการสร้างเพจหรือเว็บไซต์บนสังคมออนไลน์
8. เสียงและไฟ หมายถึง การปฏิบัติการทางเทคนิคแสงเสียงที่เอื้อให้บรรยากาศและคุณภาพของการแสดงดียิ่งขึ้น สามารถใช้บริการได้จากสถานที่ที่ไปเช่าแสดงหรือเตรียมการไปเอง
9. Costume (เครื่องแต่งกาย) หมายถึง เครื่องแต่งกายสำหรับผู้แสดงและพิธีกร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว โดยมากฝ่ายชายจะอยู่ในโทสนีที่สාරวม โดยมีเครื่องประดับปลีกย่อยได้บ้าง เช่น เนคไทหรือหูกระต่าย ในขณะที่ฝ่ายหญิงจะใช้สีสันทันทีหลากหลายกว่าตามชุดแสดงที่มีอยู่
10. งบประมาณ หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงรีไซเคิล งบประมาณที่ได้ ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนของคณะหรือองค์กร อีกส่วนหนึ่งมาจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานเอกชน
11. การถ่ายทอดสด หมายถึง การส่งสัญญาณถ่ายทอดการแสดงผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การจัดการในวันแสดงยังมีความหมายถึง การมีระบบนับจำนวนผู้เข้าชมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสำรวจที่นั่งผ่านแบบฟอร์มออนไลน์ การโทรศัพท์ การเตรียมรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้าในวันแสดง ตลอดจนการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับการแสดง ทั้งในกระบวนการจัดการในรายละเอียดของสิ่งที่เกี่ยวข้องในวันแสดง รวมไปถึงการประเมินจากผู้เข้าชม คณะผู้จัดงานรีไซเคิลสมควรออกแบบลักษณะการประเมินให้เหมาะสมกับหัวข้อที่ต้องการทราบ และกำหนดระดับคะแนนความชอบจากน้อยไปหามาก โดยมีตัวเลือก 3 ระดับ และควรรันด์ประชุมประเมินผลร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นการแสดง

บทสรุป

การคัดสรรบทเพลงและการประเมินผลในเชิงปฏิบัติผ่านการแสดงรีไซเคิล เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนการขับร้องคลาสสิกแบบยั่งยืน หมายความว่า ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในระบบ สามารถมองเห็นปัญหาและวิธีแก้ไข เรียนรู้กระบวนการจัดการ การสร้างแนวทางอย่างเป็นขั้นตอน การออกแบบการเรียนการสอน และการประเมินผลด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ทั้งในแง่ของกระบวนการจัดการคัดสรรบทเพลง และกระบวนการจัดการแสดงรีไซเคิล ถือเป็นจุดแข็งที่จะ

สร้างเสถียรภาพและฐานความรู้ที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้ความรู้ที่มี นำไปพัฒนาและต่อยอดให้เข้ากับสถานการณ์การเรียนการสอนการขับร้องคลาสสิกในยุคปัจจุบัน

ภาพ 7

ตัวอย่างการซ้อมรีไซท์ลัซซ์ร้องคลาสสิก CU Artmusicfest กรุงเทพฯ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ดวงใจ ทิวทอง. (2560) *อรรถาธิบายการขับร้อง กระบวนแบบและนวัตกรรมการขับร้อง*. วิสคอมเซ็นเตอร์.

ภาษาอังกฤษ

Emmons, S., & Sonntag, S. (1979). *The art of the song recital*. Schirmer Books

Friedlaender, M. (1928). *Schubert album and I, soprano der tenor*. Peters Edition.

Sandage, M. J., & Hoch, M. (2019) Training considerations for recital performance: Framing vocal dose in a fatigue resistance training model. *Journal of Singing*, 75(4), 395-400.

Steane, J. B. (1992). *Voices singers & critics*. Amadeus.